

MENTOR MORA BITI KOT OČE SVOJIM UČENCEM

Intervju z Rajkom Koritnikom

Rajko Koritnik, operni pevec, na nekem posebnem področju razvija nadarjenost odraslih. Že enaindvajset let jih uči solopetje. Spoznavanje tega tako posebnega primera izobraževanja odraslih bo pomagalo globje razumeti učenje odraslih, odnos med danimi biološkimi zmožnostmi na eni strani in znanjem ter različnimi vrstami sposobnostmi na drugi. Brez priložnosti za učenje in brez dobrega mentorja mnogi namreč nikoli ne bi odkrili svojih darov.

Z dolgoletnim prvakom ljubljanske operne hiše gospodom Rajkom Koritnikom smo se srečali na začetku novega šolskega leta. V zbornici glasbene šole je vršalo. Učitelji so si po končanem poletju imeli veliko povedati. Mednje in med svoje učence že dolgo prihaja Rajko Koritnik z žarom in vnemo za pouče-

vanje. Lesketajoč pogled in optimizma ter zaupanja poln nasmeh izdajata, kaj čuti do svojega dela. Umaknila sva se v mirnejšo sobo, v kateri poučuje svoje učence. Najnujnejše pohištvo in predvsem klavir, zračnost prostora ter duh po prenovljenem sta nas obdala ob vstopu.

Rajko Koritnik je začel poučevati solopetje na Glasbeni šoli v Ajdovščini pred enaindvajsetimi leti. "Kdo bi si mislil, da je minilo že toliko časa", je dejal. "Sprejel sem toliko učencev, kot sem jih mogel. Danes je že pet mojih učencev zaposlenih v ljubljanski operi. Tudi drugi so dobri!" S tem razmišljanjem se je začel naš pogovor.

Našim bralcem bi vas radi predstavili z vašimi besedami. Kaj lahko zapišemo o vas?

Verjetno želite vse bolj na kratko. Izbral bom le pomembnejše stvari. Moja življenjska pot se je začela v Lozicah, vasi nekaj kilometrov oddaljeni od Podnanosa. Starša sta kmalu umrla. Morda sem zato tako zelo navezan na domačo vas. Mojo mladost je zaznamovala tudi vojna. Doživljal sem težko usodo, ki pa je bila tudi usoda vseh drugih: italijanska okupacija, nemška zasedba, prihod partizanov. Nič ni bilo preprosto. Po vojni pa s trebuhom za kruhom: leta 1947 sem se kot sedemnajstletni fant zaposlil v lesnem podjetju Lipa v Ajdovščini.

Ko sem se leta 1950 poročil, sem odšel v

Ljubljano in se zaposlil pri godbi ljudske milice. Z ženo sva s težavo dobila stanovanje v Kamniku. Dobro sva se razumela in z veliko ljubeznijo sva sprejela najine tri otroke. Tudi žena je bila v službi. V tistem času sem bil pogosto jaz doma in sem skrbel za gospodinjstvo ali otroke. Vse sem delal z veseljem in sem si pogosto zraven dela tudi zapel. V isti hiši v Kamniku je stanoval tudi profesor Ado Darjan. Slišal je moje petje. Nekega dne me je povabil k sebi v glasbeno šolo, da mu kaj zapojem. Nad preizkusom in mojim glasom je bil navdušen: "Redek tenor." Prijavil me je na oddajo *Pokaži, kaj znaš*, ki je bila kmalu nato v Kamniku. Nisem bil šolan. Zapel sem *Mamma, sei tanto felice* in požel velik uspeh. Podprl me je tudi profesor Remšak in čez teden dni so me povabili na avdicijo v glasbeno šolo. V tričlanski komisiji je bil tudi profesor Betteto: "Ta bo moj učenec." "Ne, moj bo, ker sem ga jaz odkril," je odvrnil profesor Darjan. Bil sem njegov učenec, učil pa sem se od vseh.

Ste bili radovedni? Vas je učenje veselilo?

Vedno. Vedno sem se rad učil. Radovednost še danes zaznamuje moje življenje. Brez tega ne bi zmožel naporov, ki so me čakali. Delal sem po 18 ur na dan. Kako se odrasli učijo, sem spoznaval na lastni koži, zato mi je to vprašanje blizu. Najprej sem delal dve leti "pripravnice", potem pa sem v naslednjih dveh letih opravil gimnazijo in nižjo glasbeno šolo.

Pri učenju sem moral biti samostojen. Svoje izobraževanje sem moral umestiti med službo, skrb za dom in otroke. Razpolagal sem z veliko čustvi in tako mi ni bilo težko.

Kakšna prednost je, če se človek lahko nad nečim navduši. Uspeh učenja je v veliki meri odvisen od čustvene zaloge študenta. Iskal sem zmeraj nove in nove priložnosti za učenje. Glede učbenikov in raznih učnih pripomočkov sem se moral sam znajti.

Včasih ni pomagalo nič drugega, kot da sem si stvari ročno prepisoval, da bi jih potem, ko bo čas, lahko ponovil. Trudil sem se in se na različne načine znašel, ker sem bil za učenje zavzet. Učenje sem si sam urejal, saj so se drugi učili v drugačnih pogojih od mojih. Probleme sem poskušal sam reševati. Zelo pomembno pa je bilo, da me je moja žena iskreno podpirala pri tem. Zato sem se počutil močnejšega, tudi ko je bila pred mano še dolga pot izobraževanja.

Nato sem delal srednjo glasbeno šolo. Leta 1959 sem imel zaključni koncert v Slovenski filharmoniji. Nadaljeval sem s študijem solo-petja na Akademiji za glasbo, vendar me je posrkala Opera. Debitiral sem 28. novembra 1960. Prva predstava *Tosca* je bila nenaden, eksploziven uspeh. Arijo v prvem delu sem moral enkrat ponavljati, v tretjem delu sem ponavljal arijo celo trikrat. Takega prodora pri občinstvu zgodovina naše opere še ni poznala, postal je edinstven primer. Pred nastopom v prvi predstavi me je bilo zelo strah, čeprav sem imel takrat 30 let. Ko bi moral že skoraj na oder, me je pograbila želja, da zbežim. Strokovnjaki v Operi so ta strah dobro poznali in eden je verjetno pazil name. Ni mi pustil, da odidem.

Mislil sem, da me bo kap. Ob pravem času me je porinil na oder. Ko sem se znašel na odru in zapel, je strah nedomoma izginil in jaz sem samo še pel. Tiste trenutke ni obstajalo na svetu nič drugega kot moje petje. Ko je na koncu arije zadonel bučen aplavz, je za vedno izginil tudi moj strah. Treme ni bilo več. Na to pazim tudi pri svojih učencih.

Še v isti sezoni 1960/61 sem gostoval v Beogradu, Zagrebu, Mariboru in na Reki, kmalu nato na Holandskem. Moje življenje opernega pevca je bilo takrat že v polnem

Gnala sta ga radovednost in navdušenje.

Glasba me je privlačila, iskal sem nove izzive.

teku. To življenje je naporno. Predvsem je eno samo učenje. V svoji karieri sem moral naštudirati 72 oper, za vsako po 500 strani. Pa ni šlo samo za petje. Z glasom se ne moreš izkazati, če nimaš urejenih še vseh drugih osebnih stvari. Zato je zelo pomembno, da

Življenje opernega pevca je eno samo učenje.

operni pevec obvlada tudi vse najbližje odnose. Imel sem srečo, da sva se z ženo zelo razumela. Tudi z drugimi sem imel vedno dobre odnose. Včasih so me prosili, da naj poravnam spore med njimi. Iz ljudi sem črpal moč za petje in ustvarjalnost. To poskušam dopovedati tudi svojim učencem. Petje je zapleten pojav. Ni dovolj samo, da je glas treniran in da obvladaš pevske tehnike!

Dejali ste, da je delo opernega pevca eno samo učenje in zelo naporno. Koliko let ste zdržali?

Ostal sem 28 let (od 1960 do 1988). Hitro je minilo. Ustvarjalno delo in nagel ritem življenja te poneseta za seboj. Nastopi, turne-

je, vedno nove vloge. Zares se je bilo potrebno neprestano učiti in skrbeti, da sem bil vedno v formi. Nisem konfliktna osebnost. Ljudje so me vedno imeli radi in me imajo tudi danes. Čeprav sem imel dobre odnose v službi,

sem odšel v pokoj takoj, ko sem dopolnil delovno dobo. Takrat sem bil najbolj vesel. Začutil sem neko veliko svobodo in odprto pot pred seboj.

Kakršen sem odšel iz Lozic, tak sem se tudi vrnil. Že pred upokojitvijo sva se z ženo odločila, da se vrneva v Lozice. Kupil sem parcelo z največjim, najstarejšim hrastom na Primorskem in mala nova hiša je postala prijeten dom. Nekaj let sem se od tam vozil v Ljubljano v službo. Tudi po upokojitvi sem še nastopal in gostoval, ker mi je uspelo vsa leta

ohraniti isti glas, isti tenor. Sedaj še vedno vzdržujem svoj glas in vadim najmanj eno uro dnevno.

Kaj vas je navedlo k temu, da ste začeli odrasle poučevati solopetje?

Moja delovna doba se je sredi osemdesetih let stekala h kraju. Kariero opernega pevca sem postopoma zaključil. Udomačil sem se spet v domačih Lozicah in se tam zasedel. Nekega dne leta 1983 se je pri nas doma najavilo na obisk vodstvo Glasbene šole iz Ajdovščine. Nekoliko so me presenetili s prošnjo, če bi začel tam odrasle poučevati solopetje. Na razpis Glasbene šole za študij solopetja se je prijavilo več kandidatov. Julija meseca je bila avdicija in jeseni 1983 sem tako že sprejel prve študente. Bili so ambiciozni in imeli so krasne glasove. Nekateri so začeli vzporedno študirati tudi klavir in glasbeno teorijo. To so bili preprosti ljudje iz okoliških vasi: Malega polja, Lozic, Ceste, Dornberga, Orehovelj, Vrtojbe in Podvode v Italiji. Če ne bi dobili novih možnosti za učenje, bi za vedno ostali neodkriti v svojem vaškem okolju in prepuščeni preprostim opravilom za preživetje.

Študentje so bili vsi zaposleni. Prišli so iz golega veselja do solopetja. Čez nekaj let je študij solopetja na Vipavskem prišel v modo. Prijavljati se je začel širši krog ljudi. Pri nekaterih se je na avdicijah pokazalo, da jim je to predvsem nov življenjski izziv, niso pa vsi razpolagali z zares dobrim glasom. Do študentov sem čutil posebno odgovornost, zato sem se zelo posvetil sestavljanju študijskih programov.

Študijske programe za odrasle ste pripravljali povsem na novo. Na kaj ste se pri tem predvsem oprli? Kakšne cilje ste si s študenti postavili?

Že od vsega začetka smo morali tako študentje kot tudi jaz vedeti, kaj hočemo,

Uspeh učenja je v veliki meri odvisen od čustvenih "zalog".

kateri so naši cilji. Če ne vemo, kam bi morali priti, je prav malo možnosti, da bomo sploh kam prišli. To še posebej velja za učenje.

Imel sem neko splošno predstavo, kaj naj bi študent po končani nižji glasbeni šoli iz solopetja znal. Že iz svojega šolanja sem imel splošne predstave o ciljih. Imeli smo skupen učni cilj, da študentje obvladajo glas, naštudirajo repertoar, dokončajo nižjo glasbeno šolo in so sposobni, da opravijo sprejemne izpite za srednjo glasbeno šolo.

Toda vsak učenec ima nek svoj cilj, željo, zaradi katere je prišel v glasbeno šolo. Zato upoštevam tudi osebne cilje učencev. Če tega ne bi upošteval, se ne bi mogel študentom psihološko približati. Odrasli so osebnosti in pri njih se izrazi kaj čisto posebnega. Tudi na začetku so na zelo različnih ravneh, zato imajo učni cilji pri posameznih študentih različne poudarke. Nekdo si je želel, da bi prišel do Glasbene akademije, drugi bi rad bil izvežban pevec, da bi znal lepo zapeti na proslavi. Včasih pride kdo z dokaj nedoločenim ciljem. Ve, da ima dober glas, rad bi ga kultiviral.

Študij solopetja traja šest let. Sestavljanje programa upošteva končne cilje in vmesne cilje. Sproti prihajamo do malih uspehov. To študente zelo razveseli. Tudi polletje in konec posameznega letnika imata svoja cilja.

V prvem letniku študija solopetja so v programu tehnične vaje, dihanje, petje lestvic in na koncu nekaj lažjih skladb. Kako dosegamo naše cilje? Študentje znanje dokažejo s pevskim nastopom na proslavi ob koncu šolskega leta. Ocenjuje jih tričlanska komisija. Na nastopu jim lahko spodleti zaradi treme. Zato ima študent še eno možnost, da opravlja izpit in dokaže svoje znanje. Potem gre lahko v drugi letnik. Ljudje smo različni. Nekateri se zelo izkažejo, "ko gre zares", na proslavi, pred publiko. Drugi so boljši v znani sobi na izpitu. Mentor mora upoštevati individual-

nost odraslega. Ne sme ga tiščati v nekaj, kar mu ne ustreza. Učenje naj obdaja tudi dovolj svobode.

V programu drugega letnika so že nekatere lažje arije, da jih lahko učenci odpojejo in vadijo, vadijo. Zahtevnost programa se stopnjuje potem do šestega letnika.

Študij solopetja je zahteven, tako kot je zahtevno tudi samo petje. Ne moreš dobro peti, če imaš probleme v odnosih z najbližjimi, če te izčrpava kak konflikt ali preobremenjuje velika skrb. Zato študentje morajo sprejeti tudi ta del študija: skrb za svoje psihično stanje. Če študentje zaupajo mentorju, potem sprejmejo tudi ta osebni del študija.

Pri poučevanju vselej upošteva osebne cilje študenta.

Odnos mentorja s študentom je zelo pomemben. Kako ste vi zasnovali odnose s vašimi študenti?

Že sam program sem v veliki meri zasnoval po zgledu mojega študija in tudi odnose s študenti po tem, kako sem jaz študiral. Nikoli nisem nameraval poučevati. Za vedno pa mi je ostalo v spominu, kar mi je rekel moj profesor Betteto: "Če boš kdaj poučeval solopetje, ne smeš biti nikoli slabe volje. Svojim učencem moraš biti velik prijatelj in vedno dobre volje, potem ti bodo dobro peli." Učenje človeka je zelo občutljiv proces. Učenje ne prenese strahu, nezaupanja, dvomov. Sicer je gotovo enako tudi pri poučevanju drugih stvari, ne le pri študiju solopetja. Prehuda trema lahko čisto zavre še tako sposobnost ali talent. Nikoli ne bo prišel na dan. Imel sem študentko z zelo dobrim glasom, krasno je pela, a morala sva prenehati s študijem, ker so jo preveč mučili trema in strahovi. Najprej bi moral nekdo odpraviti strahove, potem pa bi midva lahko

Če poučuješ petje, moraš biti vedno dobre volje.

nadaljevala z učenjem in prepričan sem, da bi lahko dosegla velike uspehe. Kot učitelj solopetja se nisem počutil poklicanega, da bi se lotil njenih psiholoških problemov. Tako sva se razšla. Vsak ima nekaj drugačnega, zato pri vsakem postopam drugače. Ni

Če se študentom osebno ne približa, jih ne more poučevati.

šablone pri resnem učenju. Črpati moraš iz najboljšega, kar ima. Ne siliti študenta, da nekaj dela, kar mu ne leži in česar ne mara. Naj poje, kar rad poje in iz tega morata z mentorjem nekaj napraviti. Tako najhitreje napreduje.

Publika študentov se sicer spreminja zaradi mode, pri vseh pa velja, da brez osebnega odnosa s študentom učitelj ne more nič napraviti. Študent uživa, če je dobro zapel. Gledam, da ga pohvalim in drugič bo še bolje zapel. Študentje me imajo kot za očeta. Tako čutim tudi jaz do njih. Oni sami pravijo, da sem jim kot oče in prijatelj. Vsakega sprejmem takega, kot je.

Naši dobri odnosi jih spodbudijo, da si postavljajo nove, vzporedne cilje, študirajo še kak glasbeni inštrument in glasbeno teorijo. Porajajo se jim novi interesi in ambicije, saj na začetku še ne morejo zagotovo vedeti, kaj bi radi in koliko lahko dosežejo. Marsikaj odkrivajo sproti skupaj z mentorjem. Uspeh za uspehom. Ko prebijejo tremo, je petje užitek in hočejo še naprej.

Največje darilo zame je, ko študent dobro zapoje.

Kaj vas kot učitelja solopetja najbolj nagrajuje in kaj vas prizadene?

Zame je največja nagrada, če študentje dojamejo, kaj hočem; da ne vem samo jaz, ampak uspem to predati tudi drugemu. Srečen sem, ko vidim, da zna študent to potem prenesti tudi na oder v resnično življenje. Dokler zna samo v šoli, je premalo, ker ni vsega tistega, kar spada k petju in kar mora

pevec znati premagati. Na odru je vse drugače kot v naši šoli.

Študentje me imajo radi. Njihovi uspehi me "nosijo", vendar sem vedno do njih tudi kritičen in zahtevnost stopnjujem. Uživam, ko vidim, da so dobri.

Najtežje mi je, ko gre nekdo od mojih na avdicijo in vem, da je dober pevec, potem pa se odločijo za drugega, slabšega od njega, ker ima boljše zveze. Ta dober pa odpade. Ko se komu od mojih študentov, za katerega vem, da je dober, zaradi privilegiraniosti zgodi krivica, se počutim skupaj z njim osebno zelo poraženega.

Včasih se na našem strokovnem področju dogodijo tudi zelo čudne stvari. Naj vam povem eno od mojih resničnih anekdot. Pred leti sem imel napovedan koncert za soboto. Avtor je naročeno negativno kritiko oddal v uredništvo že v petek in čez vikend odpotoval iz mesta. Ko se je vrnil, je v ponedeljek njegova kritika že izšla, koncerta v soboto sploh ni bilo, ker je odpadel. Zato je pomembno, da ima človek jasne kriterije o tem, kdaj je dober in kdaj slabši. Zanesti se mora predvsem nase. To poskušam privzgojiti tudi študentom.

Kaj bi bilo vaše strnjeno sporočilo?

Kdor poje, ne misli slabo. Misliti mora na petje. Ko premaga tremo in doseže določeno raven znanja, uživa. Nove sposobnosti odpirajo nove sreče.

Z Rajkom Koritnikom se je pogovarjala dr. Ana Krajnc